

in lengte variërend van acht tot veertig bladzijden. Dit boekdeel kreeg de titel *Archieven zonder grenzen*. Opmerkelijk

is dat vele collega's hierin naast hun deskundigheid ook hun betrokkenheid bij het onderwerp etaleren. Het is duidelijk dat zij hierbij soms onbetreden paden bewandelen en publiceren over zaken waarover nauwelijks al literatuur bestaat. Hun gepubliceerde ervaringen bieden een staalkaart van de actuele besognes van een archivaris. De lectuur ervan is dan ook dikwijls verhelderend en soms zelfs inspirerend. Toch is het opvallend dat veel auteurs wat weinig afstandelijk omgaan met hun onderwerp, waardoor ik

me afvraag of hun bijdragen niet zeer tijdsgebonden zullen blijken. Een tweede reden dus voor mijn onbehagen.

Opvallend in dit eerste boekdeel is de bijdrage van ons oud-bestuurslid Jacques Mertens, *De dubbele opdracht van het Rijksarchief*, waarin hij, ondanks zijn pensionering verscheidene jaren geleden, blijk geeft van een heldere en volgens mij correcte visie op de actuele dubbele invulling van ons beroep. Zeer opmerkelijk is de bijdrage van Karel Velle, nu al enkele jaren Algemeen Rijksarchivaris. Met een verrassende openhartigheid beschrijft hij de invoering van het nieuwe studiezaalreglement van het Belgisch Rijksarchief en de problemen en discussies die daarmee gepaard gingen. Maar ook hier vraag ik me af of deze assertieve openhartigheid niet kon worden getemperd door een vleugje sereniteit. Wel moet worden opgemerkt dat de Algemeen Rijksarchivaris in dit verband moest afrekenen met de zeer militante oppositie van een aantal archiefgebruikers.

Het tweede boekdeel, met nog eens 25 artikelen, meestal van de hand van archivariissen of gewezen archivariissen, is bedoeld voor geschiedkundige bijdragen. Toch zijn ook in dit boekdeel tien artikelen veeleer archieftechnisch: het gaat dan meestal om bronnencommentaren, geschiedenis van de archivistiek, zelfs een zeer uitgesponnen voorstelling van het Antwerpse Plantin-Moretusarchief als Unesco-werelderfgoed. Deze archieftechnische en geschiedkundige bijdragen zijn divers van inhoud en van belang. Zo lijkt me het stuk over het belang van directe belastingslijsten als bron voor de kennis van de 16de-eeuwse sociaal-professionele groepen, meer lezenswaard dan een artikel over de gemeenterekeningen van Rukkelingen (sic, dit dorp bestaat echt, het maakt nu deel uit van de Limburgse gemeente Heers!). Ook moet nog worden aangestipt dat onder de ambitieuze rubriekstitel 'Geschiedenis zonder grenzen' alleen bijdragen

zijn opgenomen die de Zuidelijke Nederlanden betreffen, met uitzondering van een artikel over de Hollandse stad Dordrecht en een zeer interessante studie over de Belgische openbare aanklagers in de Hollandse departementen onder Napoleon. De tweede rubriekstitel 'Antwerpen stad en provincie' dekt wel de lading. De meeste geschiedkundige bijdragen sluiten overigens aan bij het eigen onderzoek van Herman Coppens.

Alles samen hebben de vrienden van Herman Coppens zowat 1135 bladzijden gepubliceerd te zijner ere. Eén van de opgenomen artikelen kreeg de titel *De lettersoep voorbij*. Deze titel spookt in mijn hoofd telkens als ik deze twee lijvige boekdelen doorblader. Een bundel van 1135 pagina's is indrukwekkend. Er zit heel wat werk in, ongetwijfeld ook gepresteerd na de kantooruren. Maar is hier geen grens overschreden, waardoor de leesbaarheid en de toegankelijkheid van al dat werk in het gedrang komt? Libri amicorum dreigen op die manier uit te dijen tot onverteerbare boekwerken, met kaf en koren, een minimum aan redactionele eenheid, en een geringe impact op de vooruitgang van de wetenschap.

LACH: Liber Amicorum Coppens Herman / Michel Van der Eycken en Erik Houtman (red.). - Brussel: Algemeen Rijksarchief, 2007. 2 dln. - (Studia; 115).

Noël Geirnaert, Stadsarchief Brugge
noel.geirnaert@brugge.be

In archieftijdschriften gelezen 2008, aflevering 1

In 1992 besliste het bestuur van de toenmalige 'sectie Archief' van de VVBAD om in elke jaargang van Bibliotheek- & archiefgids systematisch aandacht te besteden aan de inhoud van archieftijdschriften. Zo kunnen ook die archivariissen die in hun dienst niet over een grote collectie lopende tijdschriften beschikken gemakkelijk op de hoogte blijven van wat er 'wereldwijd' in vaktijdschriften verschijnt. Een moderne archivaris kan zich immers niet permitteren om zich uitsluitend binnen de grenzen van het eigen land of het eigen taalgebied te informeren. Van bij de aanvang werd bij deze internationale informatieronde bewust ook naar niet-Engelstalige publicaties gekeken. Een en ander vraagt inspanning, maar dankzij de welwillende en belangeloze inzet van een aantal collega's is het jaar na jaar mogelijk gebleken om de rubriek 'In archieftijdschriften gelezen' goed te stofferen. Ook in 2008 gaan wij hiermee door.

Gustaaf Janssens, Afdelingshoofd bij het Algemeen Rijksarchief (Archief Koninklijk Paleis). Docent Archivistiek (KU Leuven en ManaMa Archivistiek: VUB-KU Leuven-UGent-UAntwerpen).
e-mail: cap@kppr.be; gustaa.f.janssens@arts.kuleuven.be

Archief- en bibliotheekwezen in België = Archives et bibliothèques de Belgique, 75 (2004); 76 (2005); 77 (2006)

Uitg.: Archief- en bibliotheekwezen in België vzw, Keizerslaan 4, 1000 Brussel (België). - ISSN 0775-0722
Raadpleegbaar in de bibliotheken van het Algemeen Rijksarchief (Brussel) en van het Universiteitsarchief van de KU Leuven (Tabularium).

Jaargang 2004 verscheen met heel wat vertraging en kwam pas eind 2007 op tafel. Kort daarop verschenen ook de jaargang 2005 en 2006, zodat de hinderlijke achterstand nagenoeg weggewerkt is.

Inspelend op de staatshervorming van 1993 werden drie nieuwe rijksarchiefdepots ingericht: één voor Brussel-Hoofdstad, één voor de provincie Vlaams-Brabant en één voor de provincie Waals-Brabant. Marc Libert, Eddy Put en Claude de Moreau de Gerbehaye beschrijven in aflevering 2004 respectievelijk voor de depots in Anderlecht (*Les Archives de l'État à Anderlecht*; p. 3-23), in Leuven (*Een Rijksarchief voor Vlaams-Brabant: kroniek van een aangekondigde scheiding*; p. 25-39) en in Louvain-la-Neuve (*La fastidieuse naissance des Archives de l'État à Louvain-la-Neuve*; p. 41-69) de ontstaansgeschiedenis en de toestand eind december 2004. We hopen intussen maar dat in de loop van de voorbije drie jaar degelijke oplossingen gevonden zijn voor de aangetoonde onaanpaste accommodatie, de vochtproblemen, de niet correct uitgevoerde afspraken en plannings...

Pierre-M. Gason trof in het Rijksarchief Luik tussen niet nader ontsloten archief van de schepenen van Luik, handschriften en documenten aan afkomstig van Georges de Froidcourt inzake de vrijmetselarij. Zijn *Documents imprimés et manuscrits relatifs à la franc-maçonnerie (fonds Georges de Froidcourt) conservés aux Archives de l'État à Liège* (2004; p. 71-169) bevat een inventaris van de documenten en reproducties van de erop aangebrachte stempel- en zegelafdrukken.

In *Chronique: les archives, les bibliothèques, l'écrit, l'édition, l'illustration, l'image, la lecture, la presse* (2004; p. 171-193) stelt Jacques Hellemans kort allerlei Franstalige publicaties voor, onder meer inzake archief- en documentenbeheer.

In de rubriek 'Kroniek van het archiefwezen in het buitenland' (jg. 2004) behandelt Eljas Orrman het archiefwezen in Finland (*The Archives in Finland*; p. 293-310) en Peter Kartous dat in Slovaakse Republiek (*Archives in the Slovak Republic*; p. 311-318). In jaargang 2005 stelt Lajos Körmendy (*Les archives hongroises au début du 21e siècle: efforts de modernisation*; p. 215-242) het archiefwezen in Hongarije voor.

Jaargang 2006 bevat de 'Handelingen' van de sectie Archivistiek op het Congres van de Franstalige kringen voor Geschiedenis en Archeologie van België (Louvain-la-Neuve, 26-28 augustus 2004). *De Handelingen* vangen aan met een bio-bibliografie van ere-departementshoofd bij het Rijksarchief en gewezen plaatsvervangend algemeen

rijksarchivaris Daniel Van Overstraeten naar aanleiding van zijn pensionering in april 2004 (André Vanrie, *Daniel Van Overstraeten*; p. 9-23). Jean-Marie Yante beschrijft in *Préoccupations archivistiques des autorités belges, 1830-1914* (p. 25-42) de wetgevende en reglementerende initiatieven die de Belgische overheid – vooral onder impuls van Louis-Prospère Gachard – genomen heeft inzake de organisatie en de bewaring van de archieven in de beschouwde periode. Johan Van Der Eycken geeft in *De Limburgse Latijnse scholen tijdens het Ancien Régime* (p. 43-62) een eerste aanzet voor de opmaak van een gids betreffende de archieven van de Latijnse scholen in Limburg. Véronique Fillieux (*Les Archives de l'UCL Louvain-la-Neuve: de tout sur l'Université!*; p. 63-72) en Françoise Hiraux (*La participation des Archives au devenir de l'Université*; p. 73-83) stellen de archieven van de Université catholique de Louvain voor.

Caroline Six buigt zich over de archieven verworven door de financiële holding Paquot die neergelegd werden bij diverse openbare archiefinstellingen (*Le groupe Paquot et ses archives accessibles au public: miroir d'un siècle d'histoire des entreprises en Belgique et à l'étranger*; p. 85-104). Tom Haecq en Dries Vandaele behandelen de archieven van Registratie en Domeinen bewaard in het Rijksarchief Beveren (*Conserveren en valoriseren: archieven van Registratie en Domeinen in het Rijksarchief te Beveren*; p. 105-132). Thierry Delplancq en Nancy Ricaille behandelen de archieven van de stad en het OCMW La Louvière (*Les Archives de la Ville et les Archives du CPAS de La Louvière: un travail au quotidien*; p. 271-284). Rolande Depoortere, Bernard Desmaele en Karel Velle schetsen in *Les archives des services de police (tri, acquisition, accès: les expériences des Archives de l'Etat avec les archives de la police judiciaire (1995-2003))* (p. 133-150) de aanpak van het rijksarchief inzake de archieven van de gerechtelijke politie. Het rijksarchief voert in dit verband een actieve begeleidings- en acquisitiepolitiek. Guillaume Baclin, Xavier Rousseaux en Frédéric Vesentini behandelen de aanmaak, conservering en terbeschikkingstelling van gerechtelijke statistieken in België (*Produire, conserver et diffuser les statistiques judiciaires en Belgique (XIXe s.-XXe s.)*; p. 151-188). Speciaal voor de terbeschikkingstelling is het project 'Queleto.net' opgezet, een databank van alle gepubliceerde strafrechtelijke statistieken sinds 1830.

Harald Deceulaer bespreekt in *Uit de 19de-eeuwse kooi? Naar een betere ontsluiting van de Audiëntie in het Algemeen Rijksarchief: een tussentijds verslag* (p. 189-222) de oude ordening van het archief van de Audiëntie en formuleert ideeën om die ordening te verbeteren met concepten uit de moderne archivaliek. Christine Gobeaux beschrijft een project om de kaarten en plannen in de centrale bibliotheek van de Universiteit van Mons-Hainaut geïnformatiseerd te ontsluiten (*Projet d'un catalogue informatisé des cartes et plans conservés à la Bibliothèque centrale de l'Université de Mons-Hainaut*; p. 223-232). Lucie Verachten onderscheidt bij – geïnformatiseerde – *Valorisation* (p. 233-239) vier niveaus ter zake: het verschaffen van toegang

tot de bestanden, het ter beschikking stellen van het document zelf, het ter beschikking stellen van kennis inzake het document en het bieden van een antwoord op individuele vragen van individuele bezoekers. In *L'archiviste face à la vente d'archives* (p. 241-253) halen Madeleine Jacquemin en Pierre-Jean Niebes concrete voorbeelden aan van verkoop van publiekrechtelijk archief. Claude Depauw stelt het nieuwe archiefgebouw van het Stadsarchief Moeskroen voor (*Les nouveaux locaux des Archives de la Ville de Mouscron*; p. 255-269). Het betreft een fabrieksgebouw van de Manufacture française de Tapis en Couvertures aan de Rue du Petit Pont te Moeskroen.

Aansluitend bij zijn eerder vermelde artikel in *Archief- en bibliotheekwezen in België* (2004) gaat Marc Libert in jaargang 2006 (*Les conditions de conservation au dépôt des Archives de l'Etat à Anderlecht*; p. 285-312) dieper en specifieker in op de bewaaromstandigheden in het Rijksarchief Brussel (Anderlecht), die alles behalve ideaal blijken te zijn. In *Les archives en France et leurs publics: éléments d'une politique présentés au Stage Technique International 2003* (p. 313-334) behandelt Thierry Scholtes het aspect publiekswerking binnen de Franse archiefwereld in al zijn facetten. Paul Servais en Jean-Marie Yante peilen in *La formation archivistique: entre tradition et besoins nouveaux* (p. 335-351) naar de veranderingen in de beroepspraktijk van de archivariissen en naar de gewenste competenties en de noodzakelijke vorming om die veranderingen succesvol aan te kunnen. Jacques Hellemaans geeft in *Chronique bibliologique: le livre, les archives, les bibliothèques, l'écrit, l'édition, l'illustration, l'image, la lecture, la presse* (2006; p. 451-468) een overzicht van allerlei Franstalige publicaties, onder meer inzake archief- en documentenbeheer.

Ten slotte signaleren we het in memoriam voor ererijksarchivaris Roger Petit (Sint-Gillis 1926 - Spa 1998) door Jean-Marie Yante (2006; p. 1-6) (Johan Vannieuwenhuysse).

@rchieflink. Driemaandelijke nieuwsbrief van 't Archief. Gent On Files vzw, 7 (2007)

Uitg. 't Archief. Gent on Files. Red. Valérie Meilander & Christine Dutoit. P.a. De Zwarte Doos Stadsarchief. Dulle-Grietlaan, 12. 9050 Gentbrugge
ISSN 1376-2966

Raadpleegbaar in het Stadsarchief van Gent en bij de vele vrienden van het Gentse Stadsarchief.

In jaargang 2007 brengt de nieuwsbrief (vier afleveringen per jaar) van de Vrienden van het Gentse Stadsarchief in de eerste aflevering de voorstelling van een Gentse zusterinstelling: het OCMW-archief, dat sinds enige tijd een nieuw en modern onderkomen heeft gevonden (Tom Haeck, *Het archief van het OCMW Gent, kort voorgesteld*; afl. 1; p. 5-7).

Daarnaast zijn er diverse archivalistische bijdragen. Aflevering 1 opent met de voorstelling van een rijk versierde 17de-

eeuwse kalender met het overzicht van de schenkingen aan de Armenkamer van Gent. Het document hing vermoedelijk in de vergaderzaal van de Armenkamer en presenteert dertig netjes per maand geordende schenkingen (Leen Charles, *Uyt affectie en pure liberale gifte: schenkingen aan de armenkamer ca. 1641*; p. 1-2). Het stuk werd bij het verhuizen van het Stadsarchief uit de Berg van Barmhartigheid 'in bedroevende toestand' aangetroffen en wordt momenteel gerestaureerd. Meer informatie over de inhoud en de iconografie van de kalender werd door stadsarchivaris Leen Charles in een verzorgde brochure samengebracht. De opbrengst van de verkoop van deze brochure komt de restauratie van dit bijzondere archiefstuk ten goede.

In aflevering 2 vraagt Guido Everaert aandacht voor tien vellen 18de-eeuws Doorniks behangpapier die als kaffjes werden gerecycleerd en zich in het familiearchief Maertens de Noorthoud bevinden (*Het behang van Maertens de Noorthout*, p. 4-5). Monique Vleeschouwers-Van Melkebeek gaat in 'Vooght van sinen wive ende van al hueren goed': *boedelverdeling voor de schepenen van de Keure van Gent tussen echtparen gescheiden van tafel en bed 1428-1461* (afl. 3; p. 4-5) in op de boedelverdeling bij scheiding van tafel en bed in Gent in de 15de eeuw. De gegevens voor het onderzoek haalde de auteur uit de jaarregisters van de schepenen van de Keure van Gent, waarin zij voor 33 schepenen jaren 212 boedelverdelingen onderzocht.

Eén van de eerste taken van een archivaris is het ontsluiten van het archief. Een goede ontsluiting veronderstelt een goed archiefbeheer, waarbij inventarisering een evidente rol speelt. Hoe het archiefbeheer in het Gentse cisterciënzerinnenklooster 'De Bijloke' in praktijk werd gebracht, blijkt uit de studie van Els De Paermentier (*Dorsalen als indicatoren voor het archiefbewustzijn: de oorkonden van de Bijloke te Gent (dertiende - eerste helft zestiende eeuw, afl. 3; p. 6-7)*).

Aflevering 4 van @rchieflink ten slotte is volledig gewijd aan 'Oorlogsbronnen', dit naar aanleiding van het verschijnen van de publicatie *Buskruit en Sauerkraut: oorlogsbronnen in de Zwarte Doos (20ste eeuw)*, een uitgave van het Stadsarchief (Gent, 2007; 251 blz.) (Gustaaf Janssens).

Salsa!.doc: nieuwsbrief van de Vrienden van het Leuvens Stadsarchief, 3 (2007)

Uitg.: SALSA!; red.: Marika Ceunen e.a. P.a. Stadsarchief Leuven. Rijschoolstraat 4/001. 3000 Leuven
Raadpleegbaar in het Stadsarchief van Leuven en bij de vele vrienden van het Leuvense Stadsarchief.

De nieuwsbrief schenkt, in de vier afleveringen die elke jaargang telt, in diverse rubrieken aandacht aan 'Leuvense bronnen' die zowel in het Stadsarchief als elders worden bewaard. Daarnaast is er nieuws uit de Leuvense archivalistische actualiteit en krijgen heel diverse aspecten van het Leuvense erfgoed 'tekst en uitleg'.

De rubriek 'Uit goede bron' schonk in 2007 aandacht aan de wijkboeken (Marika Ceunen, *Het belang van de wijkboeken voor het huizenonderzoek in Leuven*, afl. 1; p. 2-3), aan *De memorieboeken van Jan Lievens (1559-1578)* (Gustaaf Janssens, afl. 2; p. 2-3), aan een bijzonder dossier van de stedelijke dienst communicatie (Elke Abbeloos, *Stedelijke sigaren in het stadsarchief*, afl. 3; p. 3) en aan architect Henry van de Velde (Luc Verpoest, *Henry van de Velde, 1863-1957: archiefstukken van en over de architect van Tweebronnen tentoongesteld*, afl. 4; p. 4-5). In de rubriek 'Burengerucht' stelde Godfried Kwanten (Kadoc) het archief van het echtpaar Pierre Van Humbreeck-Maria Piron voor (afl. 3; p. 2-3). Kjel Korens (Universiteitsarchief KU Leuven) wees in aflevering 4 (p. 2-3) op de bijzondere rijkdom van het archief van rector van Waeyenbergh.

De rubriek 'Collectie in de kijker' vestigde de aandacht op de gedrukte verslagen van de Leuvense gemeenteraad. Het Leuvense *Bulletin communal*, nadien *Gemeentebblad*, bevat vanaf 1850 de verslagen van de gemeenteraad. Het is een unieke bron – uiteraard bewaard in het stadsarchief – voor iedereen die de lokale politiek 'van weleer' wil volgen. Marc Jorissen vestigt er terecht de aandacht op en geeft enkele onderwerpen aan die 25, 50, 75, 100, 125 en 150 jaar geleden aan bod kwamen (*De gedrukte verslagen van de Leuvense gemeenteraad*, afl. 1; p. 6-7). In *De universiteit viert feest* (afl. 3; p. 3-4) stelt stadsarchivaris Marika Ceunen een onderdeel van de rijke iconografische verzameling van wijlen Rik Uytterhoeven (1931-2006) voor. Het betreft het rijk geïllustreerde *Album illustré du cortège historique à l'occasion de la restauration de l'université catholique* (Leuven: A. Peeters-Ruelens, 1884) en een serie van 29 foto's die de Leuvense fotograaf Paul Morren van dezelfde stoet heeft gemaakt.

De *SALSA-nieuwsbrief* schonk in de voorliggende jaargang ook aandacht aan 'levend erfgoed' en ging praten met zaakvoerders van twee oude Leuvense handelszaken (een kapperszaak en een stoffenhandel). Daarnaast bracht de nieuwsbrief nog een op archiefonderzoek (kadasterkaarten) gebaseerde speurtocht naar een naar buiten de stad verplaatste toegangspoort (André Cresens, *Van de Leuvense Kuithoek naar Everberg*, afl. 1; p. 4-5), een persoonlijk gekleurde herinnering van Gilbert Theys aan de viering (in 1937) van eeuweling Adèle Vandenbosch (Elke Abbeloos, *Een eeuweling vereeuwigd*, afl. 4; p. 6-7), en een bijdrage over het Leuvense 'volkslied' Loven Boven, een vierstemmige mars met een tekst van Louis Lekenne op muziek van Arthur Van Oost (Gilbert Huybens, *Ons Loven*, afl. 2; p. 7).

Soms vragen niet-archivarissen zich af waar een archivaris allemaal mee bezig is. In *Excuseer, ik archiveer* (afl. 1; p. 7) schetst Danique Moors kort maar duidelijk wat archiefbeheer inhoudt. Ten slotte bracht de nieuwsbrief enkele aanwinsten onder de aandacht (Marika Ceunen, *Een kleurrijke aanwinst voor het Leuvense stadsarchief*, afl. 2; p. 1-2 – over het in 2007 verworven geïllustreerde handschrift van Guillaume-Antoine van Dieve (ca. 1750) over de Leuvense

geslachten – en Piet Veldeman, *Een merkwaardige reeks foto's uit het begin van de Tweede Wereldoorlog*, afl. 3; p. 6 – over tien foto's van een onbekende Duitse soldaat die in mei 1940 een aantal amateuropnames maakte) (Gustaaf Janssens).

La Gazette des Archives, nr. 203 (2006)

Uitg.: Association des archivistes français; *Red.:* 9, rue Montcalm, F-75018 Paris (Frankrijk). - ISSN 0016-5522
Raadpleegbaar in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief (Brussel) en in de bibliotheek van het Universiteitsarchief (Tabularium) van de KU Leuven.

Aflevering 203 van *La Gazette des Archives* kwam pas in 2007 van de pers, verscheen in een afwijkend formaat en is ook als aparte publicatie verkrijgbaar – *Les archives des hommes politiques contemporains*: Gallimard, Parijs, 2007; ISBN 978-2-07-078421-9. Het volume bevat de handelingen van het colloquium dat op 20 en 21 oktober 2006 in het Palais du Luxembourg (Parijs) aan de archieven van hedendaagse politici was gewijd. Hoewel voornamelijk toegespitst op ervaringen in Frankrijk, biedt deze aflevering waardevol vergelijkingsmateriaal voor Vlaamse en Nederlandse archivariissen die in contact komen met de problematiek van de archieven van politici. Niet enkel de eigenlijke bijdragen worden weergegeven, ook de tussenkomsten tijdens de debatten. In een eerste reeks bijdragen wordt geprobeerd een definiëring te geven van een politicus en van zijn archieven. Als eerste geeft gewezen minister Pierre Joxe zijn visie op deze vraag in *Qu'est-ce qu'un homme politique? ... Et que sont ses archives?* (p. 19-27). Het standpunt van de historicus wordt door John F.V. Keiger besproken in *Engagement politique et archives des hommes politiques. Le point de vue d'un historien* (p. 40-44), terwijl Michel Offerlé in *Archiver la politique? Profession politique et métiers de la politique* (p. 44-55) een invalshoek vanuit de politieke wetenschap brengt. Een goede synthese biedt de bijdrage van Marie Cornu, *Les fonds d'archives d'hommes politiques en France: le droit au défi de la pratique* (p. 55-71). De auteur gaat in op het onderscheid tussen openbare en private archiefbescheiden en behandelt ook de overdrachtsovereenkomst. In een tweede reeks bijdragen komen de prospectie naar en de verwerving van archief van politici aan bod. Hierbij wordt de rol van de Archives nationales benadrukt. Zoals Philippe Sauzay in *La collecte exemplaire des archives présidentielles de Valéry Giscard d'Estaing aux Archives nationales* (p. 77-89) aantoonde, was Valéry Giscard d'Estaing de eerste Franse president die zijn archief naar de Archives nationales heeft overgebracht. De beslissing van Giscard d'Estaing zorgde in elk geval voor een mentaliteitsverandering bij de volgende presidenten en regeringsleiders. Françoise Aujogue en François Giustiniani gaan in *Les cabinets ministériels: collecte à chaud et à froid* (p. 89-112) in op de ophaling van de archieven van ministeriële kabinetten. Dit gebeurt zowel in de ministeries zelf, bij elke regeringswissel, als in de daaropvolgende jaren. Alain Vivien, gewezen vice-voorzitter van de Assemblée nationale en staatssecretaris

bij Buitenlandse Zaken, motiveert in *Pourquoi remettre ses archives à un service d'archives public?* (p. 112-119) zijn beslissing om de 82 strekkende meter archief die hij sinds 1970 had gevormd, toe te vertrouwen aan de Archives départementales de Seine-et-Marne. De bekwaamheid van de archivariissen en het bewaren van de integriteit van de archieven waren bepalende redenen, evenals het contract van bewaargeving dat tegemoetkwam aan de wensen van de bewaargever, onder andere inzake de bescherming van de private levenssfeer. De initiatieven die werden genomen door de Association des Archivistes Français inzake archieven van politici worden vervolgens toegelicht door Gérard Ermisse in *AAF, Archives, archivistes et archives des hommes politiques* (p. 125-128). Het standpunt van de rechthebbenden komt ook aan bod. Uit de tussenkomst van de zoon van Pierre Mendès France (Michel Mendès France, "Dites-le avec des fleurs"; p. 129-132) blijkt dat diens archieven zeer verspreid zijn. De beslissing van de erfgenamen van Maurice Thorez om zijn archief neer te leggen bij de Archives nationales wordt toegelicht in *Pierre Thorez, Le choix des Archives nationales* (p. 133-138). In *La collaboration entre institution publique et institution privée* (p. 139-151) pleit Christian Oppetit voor een hernieuwde samenwerking tussen historici en archivariissen. Een derde reeks bijdragen gaat onder de titel 'De la cave aux centres d'archives: où sont les archives des hommes politiques?' in op de bewaarplaatsen van archieven van politici. Dat de nieuwe technologieën een onmisbaar hulpmiddel en werkinstrument zijn geworden blijkt duidelijk uit de bijdrage van Pierre Fournié, *La base BORA: un outil de localisation des archives d'hommes politiques* (p. 161-165). In 1996 besliste de directie van de Archives de France met BORA (Base d'Orientation et de Recherche dans les Archives) te beginnen. Sinds 2002 is BORA via <http://daf.archivesde-france.culture.gouv.fr/sdx/ap/indes.xsp> raadpleegbaar voor private archieven die in de Archives nationales en in de diverse archives départementales worden bewaard. In zijn hoedanigheid van burgemeester wijst Yves Goasdoué in *L'intérêt de la conservation d'un fonds d'archives d'homme politique pour sa collectivité* (p. 166-171) op het belang van de archieven van lokale mandatarissen voor de kennis van de geschiedenis van hun gemeente.

Private archiefdiensten spelen vaak een belangrijke rol in de bewaring van archieven van politici. Enkele Franse voorbeelden worden belicht door Dominique Parcollet, *La Fondation nationale des sciences politiques* (p. 176-180), Emmanuel Jouineau, *Le Centre d'archives socialistes de la Fondation Jean-Jaurès* (p. 181-187) en Ronan Viaud, *Les archives d'hommes politiques au Centre d'histoire du travail de Nantes: entre proximité et sauvetage* (p. 188-193). Buitenlandse voorbeelden zijn onder andere de Konrad-Adenauer-Stiftung in Sankt-Augustin (Duitsland) en de Fondation Jean Monnet pour l'Europe in Lausanne (Zwitserland). Günter Buchstab (p. 200-206) en Jacques-René Rabier (p. 206-211) geven er kort informatie over. Ook het Europees Parlement bekommert zich over het archief van haar leden. Daarover bericht Donato Antona (*Le CARDOC*,

p. 196-200). Het Archief- en Documentatiecentrum van het Europees Parlement beseft dat de burger recht heeft op informatie over de activiteiten van het Parlement en dat er hierover voldoende transparantie moet zijn. In de Verenigde Staten is het archieflandschap inzake 'politiek archief' zeer versnipperd, maar onder meer gewezen presidenten besteden veel zorg aan hun 'papieren nalatenschap' (Pierre-Michel Durand, *Le cas américain*, p. 211-216). Het laatste deel van de *Gazette des Archives* is onder de titel 'de l'ombre à la lumière' volledig gewijd aan diverse aspecten van ontsluiting, communicatie en valorisatie van archief van politici. In *La mémoire des maires, ou les archives des hommes politiques dans les services territoriaux d'archives* (p. 235-245) vestigt Sylvie Clair de aandacht op de archieven van burgemeesters die minder spectaculair zijn dan die van politici van nationaal belang, maar die daarom vanuit historisch oogpunt zeker niet minder interessant zijn. Vervolgens komt Pierre Lefranc terug op de bewogen geschiedenis van het archief van Charles de Gaulle in *Les archives du général de Gaulle* (p. 245-248). Twee bijdragen handelen over het Collectif des centres de documentation en histoire ouvrière et sociale (CODHOS). Frédéric Cépède schetst in *Le CODHOS: un réseau pour valoriser les archives du mouvement social* (p. 249-259) het ontstaan en de werking van deze vereniging die tot doel heeft de bewaarders van archieven over arbeidersbewegingen en sociale geschiedenis samen te brengen, waarna Magali Lacousse in *Deux réalisations du CODHOS: le Guide des sources des congrès du monde ouvrier et le Guide des sources des militants* (p. 259-267) toelichting geeft bij de totstandkoming van twee archiefgidsen. Interessant vanuit het standpunt van de historicus is de vraag hoe een biografie te schrijven van politici die geen archief hebben nagelaten. Georges Clemenceau, die meende dat men nooit genoeg kan verbranden, is wellicht het bekendste voorbeeld. Over dit aspect handelen de bijdragen *Georges Boris sans archives* van Jean-Louis Crémieux-Brilhac (p. 272-276), *Les archives de Georges Clemenceau* van Michel Drouin (p. 276-279) en *L'exemple de la biographie d'Yvon Delbos (1885-1956)* van Bernard Lachaise (p. 279-284). Ten slotte komen de wederzijdse verwachtingen van onderzoekers en archivariissen aan bod in de bijdragen van Laurent Césari, *Quelques attentes des chercheurs* (p. 288-292) en van Roseline Salmon, *Les attentes des archivistes à l'égard des historiens: quelques suggestions pour classer, communiquer et valoriser de manière concertée* (p. 292-297). De laatste auteur wijst op het belang van een nauwe samenwerking in wederzijds vertrouwen tussen archivariissen en historici. Nummer 203 van de *Gazette des Archives* sluit af met meerdere bijlagen, waarbij vooral die van Emmanuelle Jouineau nuttig is. In *Quelques centres et instituts conservant des fonds d'archives politiques (hors réseau des services d'archives publics)* (p. 333-362) worden 23 private archiefdiensten kort besproken. De contactgegevens worden ook vermeld (Baudouin D'hoore).

